

HALÁLOS DIAGNÓZIS

DR. BLASSZAUER BÉLA

A dolgozat címe figyelemfelkeltő, bár kissé meglepítő is, mert nem kimondottan a halálos diagnózisról, hanem általában a diagnózis etikai vonatkozásairól szól. Kezdem egy olyan eset ismertetésével, amely velem történt meg pár évvel ezelőtt.

ESET: A magas vérnyomásom miatt a családorvosom egy másik szakorvoshoz (a családorvost is szakorvosnak tartom) küldött ultra-hangra. Rövid várakozás után behívtak. Illedelmesen köszöntem, de semmiféle reakciót nem észleltem. „Feküdjön a vizsgáló asztalra!” – mondta a fő-főorvos. A hasamon ide-oda tologatta a masináját, miközben sejtelmesen ingatta a fejét. Senki nem szólt semmit. Síri csend. Temetői hangulat. A főorvos urat korábbról ismertem, mivel azonban úgy tűnt, hogy ő nem emlékezett rám, én is csendben maradtam. Körülbelül öt perc után mondta, hogy felkelhetek. Befejezte a vizsgálatot. Elment a szoba másik sarkába, ahol valamit diktált az asszisztensének. Pár perc múlva odajött hozzám és kezembe nyomta a leletet. „Sajnálom, Béla” mondta, mint régi ismerős, „Sajnálom, ez van.” Szemüvegemet feltéve, rápillantottam a papírra. Vélemény: máj metastasisok. „Azonnal menj el a klinikára és kérjél egy máj-biopsziát. Nem holnap, hanem most!” Nem sok empátiát fedeztem fel a hangjában, de megköszöntem áldozatos munkáját, orvosi tanácsát, és elköszöntem.

Kissé kóvályogva, mint egy halálraitélt mentem le az intézet lépcsőjén. Az első utam a családorvosomhoz vezetett. Útközben döntöttem arról, hogy semmiképpen sem fogok rohanni a klinikára máj biopsziára. Laikus létemre úgy éreztem, hogy a májamban lévő 'metastasisok', talán mégsem metastasisok, hanem olyan hemangiómák, amelyek korábban az ajkamon is keletkeztek. 'Utolsó' reményként ebbe kapaszkodtam. Volt is benne némi logika. Öngyilkosságra nem gondoltam, emlékezeteim szerint depresszióba sem estem, bár a barátaim és ismerőseim sápadtnak találtak akkor-

tájt, de a nejem határozottan állította, hogy nem úgy nézek ki, mint aki rákos beteg.

A családorvosomnak mondtam, hogy mi van a leleten, és ő nagyot mosolygott ezen, ami végtelenül jól esett. Ő ismerte a kórtörténetemet, és ő is mindjárt hemangiómára gondolt. Persze, lehet, hogy csak meg akart nyugtatni, ami sikerült is neki. Különböző vizsgálatokat javasolt. Úgy mentem el ezekre, mint az utolsó órában kegyelemre váró 'halálraitélt'. Most aztán igazán eldőlt, hogy ÉLET vagy HALÁL. Még nem volt szándékomban meghalni, bár éveim száma már meghaladta a magyar férfiak átlag életkorát. Még élni akartam, mert úgy éreztem, hogy szükség van még rám – a gyermekeimnek, unokáimnak és barátaimnak. Meg aztán jómagamnak is számtalan terveim voltak, olyanok, amelyeknek a megvalósítása az 'arany öregkort' idézte volna fel számomra.

Végül is, az egészségügyi gépezet szenttelen 'arc-al', mechanikusan, futószalag-szerűen el is végezte a vizsgálatokat. Az eredmény egyértelműen vérérdagana utalt, és nem máj metastázisra. A diagnosztikai központok orvosai – tisztelet a kivételeknek – távol állnak attól, hogy személyiségükkel is gyógyítsanak, vagy megkönnyítsék testileg, lelkileg azt a folyamatot, ami életbevágóan fontos az érintett betegeknek.

A bioetikában, vagy ha úgy tetszik, a modern orvosi etikában, még nincs önálló területe a diagnózisnak. Az orvosi filozófiában azonban már jelentős irodalma van a medicina e központi területének. A bioetikában több lehetséges kérdéskörben tárgyalható a diagnózis. Ilyen például az orvos-beteg kapcsolat, vagy az orvosi kommunikáció.

Én nem kívánok metafizikus elemzésbe bocsátkozni a diagnózis etikai dimenzióinak tárgyalásakor. Inkább pragmatikus módon, mint etikus és 'gyakorló' beteg, közelítem meg azokat az etikai követelményeket, amelyeket az orvosoknak, s így a családorvosoknak is illik tiszteletben tartaniuk.

¹ Pécsen, a CSAKOSZ 5. Kongresszusán elhangzott előadás alapján

Elsőként említem az **emberséges és értelmes kommunikációt**. Az orvosi kommunikációról már sok mindent mondtak és rengeteget írtak. Nem véletlenül. A kommunikációs képesség épp olyan fontos, mint a szakmai felkészültség. Meg lehet tanulni, és karban tartható. A gyógyítás egyik alapvető eszköze. Az emberséges kommunikáció elengedhetetlen feltétele a jó orvos-beteg kapcsolatnak. Szükséges hozzá az empátia, a szakmai alázat, a tévedhetetlenség és a csalhatatlanság kerülése. A szótlanosság, a ravatalozói hangulat aligha segíti a jó kapcsolat kialakulását vagy a diagnózis felállítását. Az orvosnak gondolnia kell a tájékoztatás következményeire is. Ez nem jelenti azt, hogy a „kegyes hazugság” erkölcsileg vagy jogilag elfogadható lenne. Ma már az őszinteség alapvető követelmény az orvos-beteg kapcsolatban is. Tapintattal és kíméletességgel megelőzhetők a **rossz** prognózis közlésének drámai következményei. Felesleges és csúnya dolog halálra ijeszteni a beteget, még akkor is, ha a halálos diagnózis biztosnak tűnik. Ha valóban követnek el öngyilkosságot néhányan a kilátástalan diagnózis hallatán, akkor az, feltételezhetően a brutális tájékoztatás miatt fordul elő. Azoktól pedig, akik szinte gúnyosan, lekezelően és brutálisan tájékoztatnak halálos betegeket, én elvenném az orvosi diplomát. A helyes, erkölcsös magatartással azt is összeegyeztethetetlennek tartom, ha az orvos, vagy bárki, a halálos diagnózissal szembe néző beteget még azzal gyötri és terheli, hogy a betegségéért ő maga felelős.

Fontos etikai követelménynek tekintem, hogy a diagnózis felállítása előtt **hallgattassék meg a beteg is**. Nem véletlen, hogy a hippokratészi etikában a titoktartás szent erkölcsi norma lett. A hippokratészi iskola felismerte, hogy a helyes diagnózis megállapításához elengedhetetlen, hogy a beteg őszintén megnyilatkozzon a betegségéről, s ha kell, akár magánéletéről. Nyilvánvalóvá vált, hogy a titoktartásra felesküdt orvos

sokkal könnyebben megnyerheti a beteg bizalmát, mint az, aki erről nem biztosítja előre a beteget. Az én esetem talán meggyőzően bizonyítja, hogy igenis jó lett volna egy-két kérdést feltenni nekem. A válaszokból kiderülhetett volna, hogy óvatosnak kell lenni, mert lehet más is a májban, mint metasztázis.

Természetesen **a szakmai felkészültség** is alapvető erkölcsi követelmény. A tudás, a szakértelem, a szükséges készségek elsajátítása etikai imperativus. Ez minden hivatásra és szakmára is vonatkozik. Mint laikus úgy gondolom, hogy a szakmai felkészültség magában foglalja annak valószínűségét is, hogy az orvos több lehetőségre is gondol a diagnózis meghatározásakor. Sok esetben kizárásos alapon jut el az általa legvalószínűbbnek tartott kórisméhez. E folyamatot nagymértékben segítheti a beteg meghallgatása.

Végezetül még két olyan etikai követelményre hívnám fel a figyelmet, amely **a beteg 'agyon' vizsgálatával és a kollegialitással kapcsolatos**. A különböző vizsgálatok elrendelésekor mindkét szélsőség kerülendő. Sem az *'alul'-vizsgálatát*, sem a beteg *'túl'-vizsgálatát* nem lehet erkölcsileg (sem anyagilag) helyes cselekedetnek ítélni. Ha létezik emberséges és értelmes orvos-beteg kommunikáció, ha megvan a szakmai felkészültség, és az azzal járó szerénység, akkor az arany középút követése tűnik számomra helyes magatartásnak.

A kollegialitással kapcsolatban az látszik igazán erkölcsösnek, ami a beteg érdekét is szolgálja. Természetesen nem az elvtelen szolidaritásra gondolok a műhiba perek kapcsán, hanem az olyan orvosok közötti kapcsolatra, amely például, visszajelzi a családorvosnak a diagnózis helyességét vagy helytelenségét. Az ilyen visszajelzésekből nem csak tanulni lehet, hanem sikerélményt is lehet szerezni, ami végeredményben a betegek javát is szolgálja.

KITÜNTETETTJEINK

Nemzeti ünnepünk – március 15-e – alkalmából az Egészségügyi Minisztérium kitüntetés-átadó ünnepségén dr. Vojnik Mária politikai államtitkár asszony szakmai tevékenységük elismeréseként

Bende Lászlóné, az Országos Alapellátási Intézet humánpolitikai osztályvezetője részére a **Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetését**,

Prof. Dr. Ilyés István, a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum Családorvosi Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanárának, az Országos Alapellátási Intézet debreceni régióközpontja vezetőjének **Batthyányi-Strattmann László díjat** adott át.

A KITÜNTETETTEKNEK GRATULÁLUNK ÉS TOVÁBBI SIKEREKET KÍVÁNUNK!